

Fria berättelser

1. Under 1800-talet är det vanligt att barn arbetar. För många blir det inte mycket tid över för skolan. Utgå från berättelserna om Frans Gustaf och Anna Maria och låt en av dem vara huvudperson i din egen historia. Hur känns det att behöva arbeta och inte få gå i skolan särskilt ofta? Skriv som om du vore Frans Gustaf eller Anna Maria.

Frans Gustaf

Den 30 mars 1843 skrivs Frans Gustaf Almqvist in i skolan på bruket. Han är då tolv år. Lite kunskaper har han redan, han kan läsa ganska bra. Men hur står det egentligen till med kunskaper om katekesen? Magister Zäther skriver med snirklig handstil att Frans Gustaf läser Luthers Lilla katekes till andra stycket. Uttalet är mycket osäkert.

Magistern skriver inte dit något namn eller yrke på Frans Gustafs pappa, som han annars brukar göra. Det står arbetsgosse, kort och gott. Några av hans skolkamraters pappor är arbetare, en annan smed och där finns också en mjölnare. Varför nämns inte Frans Gustafs pappa? Kan det vara så att han kommer från det stora barnhuset i Stockholm?

Frans Gustaf får väldigt lite tid över till skolan. Magister Zäther skriver att Frans Gustaf är: ”Använd i Brukets göromål; hvarför högst sällan någon tid blifver öfver för undervisningens begagnande.”

När Frans Gustaf går ut skolan har han lärt sig Lilla katekesen. När han läser är han säker på hur han ska uttala orden och han kan förklara vad katekesen handlar om.

Anna Maria

Anna Maria Öberg föds den 17 december 1832. Hon har två bröder och en syster. Hennes pappa Anders är formare på bruket. Anna Marias mamma heter Anna. Hon arbetar med att skära lump. Hon får också utbilda sig till barnmorska på brukets bekostnad. I över 50 år hjälper hon till när barn föds på Tumba bruk.

På hösten 1843 skrivs Anna Maria in i skolan. Hon är då 11 år. Troligtvis har hon redan innan dess fått lite undervisning, eftersom hon läser rent och tydligt. Men Anna Maria kan inte gå i skolan särskilt ofta. ”Bevistar ej skolan” skriver magistern. Hon måste hjälpa sin mamma med lumpskärning på bruket. Anna Marias tre år yngre syster, Sofia Wilhelmina, hjälper också till.

Lumpen kommer i stora lass och består mestadels av trasiga, gamla kläder. Först skall lumpen sorteras efter material och färg. Sedan skall alla knappar och hakar skäras bort. Fickor måste tömmas och skäras upp. Det är ett smutsigt och dammigt arbete. Till sist skall lumpen skäras upp i mindre, jämnstora bitar.

När Anna Maria skrivs ut från skolan, på hösten 1844, kan hon räkna och skriva något. Hon kan också återge 37 bibliska berättelser utantill. Det är duktigt av henne, eftersom det inte funnits mycket tid över för skolarbetet.